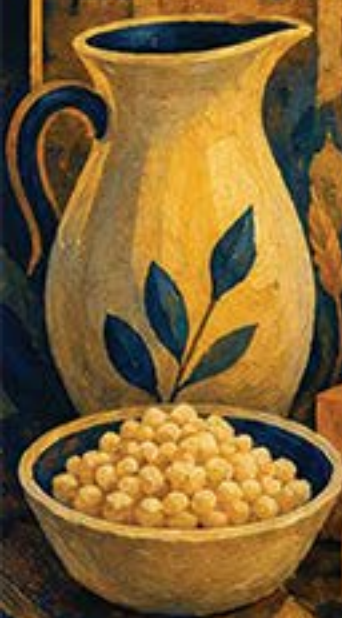

תשפ"ו

בלבבי

הכנה לקבלת התורה
חיי תורה

ליצירת קשר
ישראל 073.295.1245
ארה"ב 605.313.6660

שיעורי הרב זמינים
ב"קול הלשון"

שאלות ותשובות
שיעורים חדשים
תוכנות מעמיקות

הכנה לקבלת התורה – חיי תורה

חוזרת הארה זו ומתעוררת, והמתן תורה של כל אחד הוא כפי ערכו בתוך הסדר הזה, שכל אחד זוכה לקבל שוב את הכח של 'ה' קנני ראשית דרכו', כמו שיתבאר להלן בהרחבה.

האופן לזכות בכח זה

כדי לזכות לקבל את ה'ראשית' שבתורה, יש למסור את 'ראשית נפשו' על התורה, 'ראשית כנגד ראשית'. הקב"ה אמר על עצמו "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלוקים" (ישעיהו מד, ו), הנותן את 'ראשית נפשו', זוכה לקבל גם תפיסה ב'אני ראשון' של הבורא.

כידוע, בין חג הפסח לחג השבועות סופרים מ"ט ימים, וע"י כך מגיעים ליום החמישים. יום זה עצמו אינו נספר, היום הנ' הוא למעלה מהספירה. לפני 'אחד' אין אפשרות לספור, כי אין מציאות של ספירה לפני שיש את הדבר הראשון שאפשר לספור. יום החמישים הוא למעלה מהמספר, משום שהוא היום של 'קוב"ה, ישראל ואורייתא חד נינהו', וזוהי הראשית של תחילת המציאות.

עבודת האדם במ"ט הימים הללו היא להגיע כראוי ליום מתן תורה, דהיינו לגעת ב'ראשית הנפש'. בנפש יש 'לבושים על גבי לבושים'. אצל תינוק הדבר ניכר, שכן אין לו כמעט 'פנימיות', וכמעט כל מציאותו היא 'חיצונית'. כשגדלים, יכולים להיות פנימיים יותר, ולעיתים גם יכולים להישאר חיצוניים כמעט לגמרי, חסרי עולם פנימי. המכוון במ"ט הימים הללו הוא להגיע לנקודה פנימית בנפש, וצריך האדם לברר ולהעמיק בתוככי עצמו, עד שיגיע לאותה נקודה פנימית. כשזוכים לזה - זוכים 'לעמוד למרגלות הר סיני'.

והנה, כל מי שנכנס ולו מעט בשערי העבודה, יודע שיש מאות ואלפי לשונות בחז"ל שהפליגו נוראות בשבח התורה, חובת העיסוק בה, שכר הלומדה ועוד. רבים מהם סידר הנפה"ח (שער ד'), דבר דבור על אופניו. המאמרים הללו נחצבו ונחקקו מאמיתתה של התורה, אולם הם כולם מצד הנותן - מה הקב"ה נתן לעמ"י. לא כל מה שהקב"ה נתן, כל יהודי גם מקבל. הקבלה תלויה בהכנת כלים נאותים לתורה מפוארה שכזו, ותחילת הכלים היא ההבנה איפה מתגלה חלקו בתורה, מהי מדרגתו ומה מקומו בתוך המציאות העצומה של 'תורת ה'".

על התורה נאמר (משלי ח, כב) "ה' קנני ראשית דרכו", אולם התורה איננה רק ראשית החכמה הקדומה, אלא יש לגלות את אותה 'ראשית דרכו' גם בהווה, ולא רק מצד הנותן יתברך, אלא גם מצד מקבלי התורה. בקבלת התורה קיבל עמ"י גם את הכח הפנימי שבתורה שנקרא 'ראשית', וכמו שאמרו רבותינו על התורה (רש"י בראשית א, א): "בראשית, בשביל התורה שנקראת ראשית".

גילוי כח הראשית ב'עש"ן

כל דבר שקיים בעולם, יש לו גילוי "עש"ן - עולם, נפש, שנה" (ס"י ו, א). במדרגת עולם הגילוי של הראשית בתורה הוא במה שאמרו (זוה"ק ח"ב קסא): "איסתכל באורייתא וברא עלמא", מתוך התורה נבראה המציאות של 'עולם'. ב'נפש' הגילוי של הראשית בתורה מגיע מצד החיבור וההתקשרות לתורה אצל כל אדם במעמקי לבבו, ובאיתגליא גם בשכלו יש סדר של חיים, מה חשוב יותר ומה פחות, וכשם שאפשר למצוא 'ראשון לטומאה' ו'שני לטומאה', כך גם בכלל כוחות הנפש יש סדר.

אחת מהדוגמאות לגילוי זה הוא מאמרם ז"ל (סנהדרין נט). שגוי שלמד תורה חייב מיתה, משום שהתורה 'מאורסת לישראל', כמו שנאמר (דברים לג, ד): "תורה ציוה לנו משה, מורשה קהילת יעקב". גם לאומות העולם יש תורה, ובגמרא (פרדר"א מא) מבואר שהקב"ה עבר ושאל את כל אוה"ע אם הם רוצים לקבל את התורה, אולם כח 'ראשית' לא היה נמסר לאוה"ע גם אם היו רוצים לקבלה.

עמ"י עצמו נקרא 'ראשית', כמו שנאמר (ירמיהו ב, ג): "קודש ישראל לה' ראשית תבואתה", ועל כן אמרו חז"ל (זוה"ק ח"ג שו): שישראל עלו במחשבה תחילה, מחמת כח ה'ראשית' שיש לעם ישראל, ולכך יש להם גם את האפשרות לקבל את בחינת ה'ראשית' שבתורה. נמצא שה'ראשית' של התורה מתגלה בנפשות ישראל, בעצם היותה ה'ראשית' של נפשותיהם.

אשר על כן, כשהגיע זמן מתן תורה, הקב"ה קרע לפני עמ"י ז' רקיעים וראו ש"אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה). ביאור הדבר הוא שהקב"ה הראה לעמ"י את סדר הדברים, סדר ההשתלשלות של העולמות, שהוא ראשון לכל הראשונים, והדבר הראשון שנאצל ממנו הוא התורה הקדושה. זו צורת ההתגלות של מתן תורה, ובכל שנה

בירור האדם עם עצמו ביחס למקום התורה בחייו

הבירור הנ"ל נחלק לב' חלקים:

החלק הראשון הוא לימוד מעלת התורה בהתעוררות, כפי שיסד מרן הגרי"ס זצ"ל. כשלומדים דברי מוסר בשבח התורה בהתפעלות, האדם משוחח עם נפשו. לימוד שכזה הוא 'דיבור אל הלב'. לשם כך לומדים סדר מוסר, שתכליתו לחזק את עמל התורה והשייכות לתורה, וחלק מהנ"ל הם גם לימוד 'השגת התורה'.

החלק השני הוא הבירור השכלי, ולימוד זה איננו בדרך של התפעלות, אלא בהתבוננות. בוחנים את פרטי הדברים, גבוליהם וגדריהם, חלקיהם ומשמעות הדברים. אחרי שאדם זוכה לידיעה ברורה ומסודרת, יכול הוא גם לקיים "וידעת היום והשבות אל לבבך" (דברים ד, ט). ידיעה בסיסית בדבר נפלאות התורה קיימת אצל כל מי שגדל בתוך עולם התורה, כבר מאז קטנותו. בבית הוריו, במקום לימודו ובמקום תפילתו חוזרים ומשננים אודות חובת עמל התורה וידיעתה. כשגדלים מתחילים גם להבין את מה ששמעו כל השנים, ומוסיפים להתבונן בדברים, וגם לשמוע אותם פעמים נוספות, ובדרך שכזו נוצרות אצל האדם ידיעות ברורות ומסוימות בדבר מעלת התורה. אבל מוכרחים להבין שכשם שאינה דומה איכות הלמידה של הל' נט"י שלומדים בחיידר לבחור שלומד משנ"ב, והבחור שלומד משנ"ב אינו דומה לאברך שלומד את הסוגיות עם טור וש"ע עם הנו"כ, כך גם אסור להישאר עם ההבנות וההשגות של שנות הקטנות ביחס להשגת התורה. גם את הדברים שכבר למדו ושמעו יש ללמוד שוב, מתוך בגרות והבנה עמוקה וחדשה, בעיון ובעמל המתאימים למדרגתו של האדם.

חובת האדם היא להעמיד בנפשו ציור של 'דעת' בכל הסוגיא של ידיעת התורה ורוממותה, עומקה ומשמעותה, שכרה וחובת עמלה. כמעט כל מה שנאמר לאדם בקטנותו הוא אמת, הדברים שנאמרים בחיידר או בישיבה מבוססים על מדרשי חז"ל ומימרות הש"ס, על תורת הראשונים וגדולי האחרונים, ורוב ככל הדברים נאמרים בצורה נכונה ומדויקת, אולם סוף כל סוף אין זו 'משנה ברורה'. כל אחד צריך לסדר לעצמו את הסוגיות הללו, שיהיה לו ציור מוחשי בנפשו, וכך יוכל לתפוס את רוממות התורה. השגה זו איננה באה מאליה, ולא שייך שהיא תבוא מאליה. השגה מוחשית זו גם לא יכולה להתקבע בנפש האדם מכח גירסא דינקותא, שעל אף שמטבעה היא חודרת לעומק הנפש, מכל מקום היא איננה מגיעה למדרגת 'ציור ברור' המופיע לאחר לימוד בעמל ובעיון. קטן אינו יכול לתפוס

סוגיות אלו לעומקן ולמשמעותן הפנימית, ואם ה'קטן' נעשה 'גדול' ולא טרח מעולם להפוך את הידיעות הללו ל'סוגיא' - הרי שהוא נשאר במדרגת 'קטן'. פשוט שעצם העמל והיגיעה מגלים אצלו את אור התורה, ויוצרים חיבור עמוק יותר, אולם בציור השכלי שבנפש הוא עודנו במדרגת 'קטן'.

האופן ללמוד את סוגיית 'תורה'

את סוגיית 'תורה' יש ללמוד ככל סוגיא בש"ס, שכן בעומק - זו הסוגיא שהיא השורש לכל הסוגיות כולן. כל התורה מונחת על גבי היסוד 'מהי התורה', ולכן סוגיא זו צריכה בירור בשורשה, בכל עומק והיקף הדברים. התפיסה של מי שנשאר עם ההשגות מקטנות שונה בתכלית מהתפיסה של מי שלמד בעיון ובדקדוק את הסוגיות לעומקן ולרוחבן. לתפיסה הזו יש 'תולדות', החיבור והשייכות, ההתמסרות והויתור, המוכנות להקריב ולתת והכוחות להשקיע ולהתעלות. אם אדם גדל אך נשאר בהשגות של 'קטן', הרי שהכח המניע את כל לימודו בכל סוגיות הש"ס הוא 'כח של קטן'. דבר זה הוא אחד הגורמים לרפיון שיש בתוך לימוד התורה בסוגיות עצמן, שכן הרצון וההבנה השורשיים הם 'של קטן'. קשה ללמוד סוגיות כ'גדול' כשהכח המניע של האדם הוא 'של קטן'.

אשר על כן, מלבד לימוד המוסר בהתפעלות, שהוא הכרחי ונחוץ לכל הדעות, חייבים ללבן את הסוגיא של עסק התורה בעיון ובבהירות שכליים. חובה זו איננה יכולה להתבצע באופן מיידי, דהיינו שאדם יעזוב את כל סדרי הלימוד שלו ויעסוק בבירור הסוגיא היסודית הנ"ל. זהו בירור שנעשה לאורך שנים, ועם הזמן הסוגיא מתבהרת וממילא נעשית גם יותר מחייבת, והחיבור נעשה חזק יותר. כל זה בתנאי שלבירור הסוגיא מצטרף גם עמל התורה.

השלב השני של העבודה הזו הוא בירור מהו מקומו של כל אדם באופן פרטי. כל צורת החיים היא שיש וידעת היום' ויש 'והשבות אל לבבך', וכבר אמרו רבותינו בעלי המוסר שהמרחק בין השכל ללב גדול מהמרחק שבין שמים לארץ. כשאדם מכיר בבהירות גדולה במעלות התורה, הוא גם מכיר שהחיבור של הלב לתורה איננו במדרגת הידיעה השכלית, על כן צריך הוא לברר מהו חלקו באמת, עד כמה הידיעות השכליות תופסות את מציאותו וחיות בליבו.

נחדה, הבירור הזה איננו בירור מה חלקו בתורה מצד התחומים השונים והידיעות השונות, הבירור שאנו מדברים עליו הוא לא בירור אם ללמוד חושן משפט או

לעולם הבא היא הקניין של "ובהם נהגה יומם ולילה". מי שאין לו כלים בנפשו למציאות שכזו - הרי שהוא מופקע לגמרי מהמציאות של העוה"ב. הוא יכול לזכות להיות שם מדין עם-הארץ שזוכה לעוה"ב מכח אחרים, אך לחפצים לזכות בעוה"ב מכח עצמם, ולא להיות סמוכים על שולחן אחרים, חייב גם להיות כח בנפש של 'ה' קנני ראשית דרכו'.

הגדרת מציאות עולם התיקון

אם רוצים לקרב את הדברים אל הדעת, ינסה אדם לתאר לעצמו שמר"ח אלול ועד יום הכיפורים אין לו כי אם תורה, כדוגמת משה רבינו שעלה לקבל לוחות שניות. אם הוא מגלה שכשהציור הזה עולה בנפשו, מיד גם עולה המחשבה 'מה יקרה אחרי אותם ארבעים יום', זה סימן שהוא נמצא מחוץ למהלך של שקיעות בה' ותורתו.

דוגמא קלה יותר היא שלושת ימי ההגבלה, שבמשך ג' ימים נמצאים בעולמו רק הוא והחברותא, ולא שום דבר נוסף מלבד תורה, תורה ועוד תורה. יש מי שאיננו מוכן להתמודד עם ציורים שכאלו וטוען שאלו מדרגות גבוהות מאוד, שהדברים אינם שייכים לדור. יתכן שאכן כך היא המציאות, אך צריך לדעת שהחיים שהקב"ה ברא כחיים שלמים ואמיתיים - הם חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים. זהו הציור של העולם הבא, ורק מי שמוכשר לכך עוד בחיי חיותו בעוה"ז, יוכל להגיע לשם אחרי פטירתו.

לא בכדי אמרו חז"ל (אבות ד, טז): "עוה"ז דומה לפרוזדור לפני העוה"ב, הכן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין". ההכנה האמיתית איננה 'איסוף מצוות'. פשוט וברור שחיים לעשות את רצון ה', ובלי זה אין אפשרות לזכות לשכר, אולם הקניין הנפשי הנצרך על מנת להיות שייכים לעולם השכר, הוא להיות שייכים לחיים שיש בהם רק תורה ודביקות, והחיים האלו יהיו נחשבים אצל האדם כתענוג, ולא כעונש, רחמנא ליצלן. העוה"ז עומד על תורה, חסד ותפילה, וללא ספק שכך הוא הרצון העליון לחיי האדם בעולם הגשמי, אולם העיסוק בחסד ותפילה מסיח את דעת האדם מ'תורה בשלמות', וזאת משום שאין כיום בעולם מדרגה של שלמות בתורה. אך ההכנה "להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו" (מס"א) הינה להעמיד את התורה כ'כח ראשון' בכוחות הנפש.

כשהעולם יהיה מתוקן, ויתגלה כי "ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד, ט), אז גם צורת החיים תהיה 'חיים של תורה'. אשר על כן, חובת האדם היא להכין את עצמו לקראת חיים שכאלה. מי שיש לו ציור שכזה, של לימוד בלתי פוסק שכל כולו תענוג, יש לו נגיעה של מעין עוה"ב. כפי עומק החיבור לתורה וגודל אהבת התורה, כך גם האפשרות

טהרות, אליבא דהלכתא או בעומק העיון הישיבת. 'חלקן בתורה' המדובר הוא מה שיעור החיבור שלו לתורה. כשמעמידים את התורה כ'ראשית' אין זה רק ציור מעלתה, אלא גם האופן בו היא צריכה להצטייר בנפש, ככח ראשון ושורשי, שממנו יוצאים כל הכוחות כולם. ככל שבפועל בכוחות נפשו של האדם התורה רחוקה יותר מלהיות שורש - כך גם החיבור לתורה והחשיבות של התורה בנפש האדם פוחתים. כל אדם מכיר בעצמו לאלו דברים הוא מחובר, מהם הכוחות שמניעים אותו, ועד כמה אהבת התורה, עמלה ורוממותה מכוונים את דרכיו ביחס לכוחות האחרים שבו.

התורה חייבת להיות 'כח ראשון' בנפש

נעמיד דוגמא אחת, כדי להבהיר מהי כוונת הדברים. הקב"ה נתן את התורה במדבר, ואחד מהטעמים לדבר (מדב"ר א, ז) הוא שכמו שהמדבר הפקר לכל אף התורה הפקר לכל. עוד אמרו חז"ל (שם) שהמדבר אינו מקום ישוב, ולכן חובת האדם היא 'לשים עצמו כהפקר', באופן שאין לו שום עניין ו'עסק' מלבד 'עסק התורה'. מציאות זו שייכת גם כיום בעוה"ז, מתוך ציפיה לשלמות המעלה הזו בימות המשיח ולחיי העולם הבא. ידועים דברי הרמב"ם (פ"ב ממלכים ה"ד) שלא נתאוו החכמים והנביאים לימות המשיח, אלא כדי שיהיו פנויים לעסוק בתורה ובחכמתה. הכנת הכלים הללו, של תאוה והשתוקקות לעסוק בתורה ובחכמתה, נבנים ונעשים כאן, בתוך שית אלפי שנים. כל ציור של עוה"ב הוא ברור ומוחלט - הקב"ה ותורתו ותו לא, והרוצה להתענג בעוה"ב צריך להיות מוכשר לעסוק בתורה ברציפות לנצח נצחים.

אשר על כן, מי שהתורה אצלו איננה 'כח ראשון', אלא יש לו עוד עיסוקים רבים בנפש, ולמעשה הוא מנוע מלחיות רק חיי תורה, יתקשה מאוד להיות שייך ל'בן עוה"ב'. העוה"ב מביא את האדם למקום בו אין עוד שום דבר מלבד ה' ותורתו. מי שיכול ללמוד, אך אינו יכול 'רק תורה' - לא ימצא לעצמו מקום בעוה"ב. כשאדם נמצא בעוה"ז, הוא יכול 'לברוח' מהלימוד, ואפילו אם אינו עוסק בדברים בטלים, הוא יכול להתנמנם במקום ללמוד. אולם בעולם האמת גם שינה איננה אפשרות 'להימלט', זהו "יום שכולו טוב, יום שכולו ארוך" (קידושין לט:), דהיינו עוד יום ועוד יום ברציפות מופלאה שכל כולה 'הקב"ה ותורתו', "יום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה" (ברכות יז.). כשאדם בוחן את מציאות חייו אל מול נקודת האמת הזו, הוא מגלה מה מידת השייכות שלו למציאות של 'בלתי לה' לבדו'. כמובן שגם בתוך העוה"ב יש דרגות, שהרי זה עולם השכר, אולם השייכות הבסיסית

הוא לבנות בנפש את כח הראשית של התורה. ציור נכון של הדברים יגרום לשינוי בכלל מדרגתו של האדם. המבין את מהלך הדברים, זוכה להפוך את שעות הלימוד ל'פרי החיים' שלו, לא רק מצד התענוג וההתנתקות מכל ענייני העולם הזה, אלא משום שהוא מתחבר ומתקשר למציאות פנימית של תכלית החיים, ונעשה מחובר ל'מעין עוה"ב'.

אין זכות לעוה"ב בלי תורה

אחרי העמדת צורת הסוגיא, אנו באים לנקודה מאוד עדינה. ננסה להעמיד את הדברים בצורה בהירה וברורה.

איתא בגמ' (ע"ז ג): "אמר רבי שמעון בן לקיש: אין גיהנום לעתיד לבא, אלא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר, רשעים נידונין בה וצדיקים מתרפאין בה". לבחינת 'רשע' יש ב' אופנים, יש רשע 'כללי', דהיינו שהוא פושע, מורד וחוטא, ויש רשע ביחס למציאות מסוימת, שהוא לא שייך למדרגה בה אנו עוסקים כעת.

מי שעסק בחסד כל ימי חייו ולא למד תורה, נחלק דינו לב' אופנים: אם זכה לעשות פרקמטיא לת"ח, להשיא ביתו לת"ח ולהנות ת"ח מנכסיו, עליו אמרו (כתובות קיא): שאור תורה מחייהו. כלומר, לא המצוות מביאות אותו לעוה"ב, אלא אור התורה, שבו הוא זוכה מכח מה שהיטיב עם ת"ח. אבל אם הוא לא היטיב עם ת"ח בשום צורה, אך עשה חסדים כל חייו, בפשטות הוא אינו שייך לעוה"ב, ויהא חלקו בגיהנום. אמנם הוא זכאי לשכר על מצוותיו, אולם יש ב' אופנים של שכר, יש שכר שמקבלים בעוה"ז, ויש שכר שהוא בעוה"ב. אין אפשרות לקבל שכר מצוות בעוה"ב בלי שלאדם תהיה שייכות לתורה, המצוות שעליהן אפשר לקבל שכר בעוה"ב הן רק מצוות שמביאות את האדם לתורה, שיוצאות מתוך מדרגה של תורה. העוה"ב הוא במדרגת ראש, בעוד שהעוה"ז הוא במדרגת גופא, ולכן מקום המעשים שייך לבחינת גוף.

יש ב' דרגות במצוות. יש מצוות של לוחות ראשונות, שם פסקה זוהמתן (שבת קמו), ואפילו בטל מהם מלאך המוות (שמו"ר לב, ז), ובזה התעלטה כל המציאות למדרגת עוה"ב. ידועים דברי רבותינו שנחלקו אם מצוות בטלות לעתיד לבוא (נדה סא):, ההבנה שמצוות בטלות היא משום שעוה"ב הוא כולו תורה, ומציאותו היא למעלה מהמצוות. כשנפלו בני ישראל בחטא העגל וניתנו הלוחות השניות, הם עברו מקבלת התורה של חג השבועות לקבלת התורה של יום הכיפורים. בלוחות שניות יש קיום בסיסי למצוות, ואפילו התורה היא אחת מתרי"ג המצוות, ושורש כל המצוות. בלוחות ראשונות היו כל המצוות ב'מדרגת תורה', בעוד שבלוחות שניות גם התורה היא ב'מדרגת

להמשיך ולהתמיד עוד ועוד, וזוהי מדרגתו הפרטית של האדם בתוך המציאות של 'חיים של תורה'. זהו העומק במה שאמרו חז"ל שלא ניתנו שבתות ויו"ט לישראל אלא על מנת שיעסקו בתורה (ירושלמי שבת פט"ו ה"ג), ועוד אמרו ששבת היא "מעין עולם הבא" (ברכות נז:), שכן עסק התורה בלי טרדות ודאגות זה גופא המציאות של עוה"ב.

כדי להבין מהי מדרגתו של כל אחד ביחס למציאות של עולם מתוקן, צריך לצייר את הציור הזה הרבה מאוד פעמים, ובכל פעם מתחדד עוד יותר מהו מצבו של האדם. אחרי שהאדם 'מכיר את מקומו' - הוא יכול לחשוב מחשבות איך להתעלות לשלב הבא.

לכאורה אפשר היה לומר לומר שלא יתכן שזהו ציור השלמות שצריך לצייר, שהרי הקב"ה חפץ שיהיו לאדם אשה וילדים, ויטרח עבורם וכו'. אין ספק שזוהי טענה נכונה, אולם מתוך פסוקי התורה אפשר ללמוד, ובתורה מפורש שבג' ימי ההגבלה ההנהגה היא "אל תגשו אל אשה" (שמות יט, טו), ורק לאחר מתן תורה נאמר להם "שובו לכם לאהליכם" (דברים ה, כז). כתוב כאן שיש במציאות האדם 'רצוא ושוב', מהלך של עליה למדרגה שהיא למעלה ממדרגתו, וחזרה אל מקומו. ה'רצוא' הוא למקום העליה, וה'שוב' הוא החזרה לתתא. צריך לעשות בנפש מקום של 'שובו לכם לאהליכם', אך בד בבד צריך גם שתהיה באדם תכונה של 'רצוא', של ג' ימי הגבלה, ועיסוק בתורה בלבד. רק אחרי שזוכים לגעת במציאות של 'תורה וקוב"ה' ותו לא מידי - אפשר לקיים 'שובו לכם לאהליכם'.

הצורך בגבולות ע"מ להשיג קניין בתורה

צריך לדעת שפעמים רבות כשמניחים לפני האדם מגבלות אין זה מתוך קטנוניות, ובודאי שלא מתוך קטנות. אדרבה, ההגבלות השונות נועדו לתת לאדם שעות של שקיעות, שאין בהן טרדות ואין בהן הפרעות, והמהלך של ההגבלות הוא חלק ממסלול של גדילה וצמיחה. מי שיש בו דעת, מחפש את המקומות שסייעו לו לעלות, ולא מתאונן על כל מיני 'איסורים' שמוטלים על האברכים. ומכיוון שאי אפשר לאדם לעשות לעצמו 'ג' ימי הגבלה', ובודאי שאינו יכול לעשות 'ארבעים יום', מנסים לסייע לו לזכות לכמה שעות של 'בלתי לה' לבדו'. כמובן שיחד עם המסגרת צריך גם התבוננות לשם מה עושים כן, מהי התכלית ומהי הדרך להגיע אליה, מהי צורת האדם המתוקנת, ומהו מקומו של האדם ביחס להנ"ל. המבקש להיות בן עוה"ב, צריך כבר כאן בעוה"ז לחיות כבן עוה"ב. התפיסה הזו גם מועילה לשקיעות בתורה, להתמדה ולרצינות בלימוד, וכל אלו הם מעלות נוספות נפלאות ומועילות, אך היסוד והבסיס

דינים שסותרים את הנגלה, סימן שלא הבין כראוי את הפשט או את הסוד, משום שהם חייבים להתאים זה לזה] ואף על פי כן לא נמנעים מללמוד את חלק הנגלה שבהם. כמו"כ גם בסוגיות השגת התורה, קנייניה ומהותה אפשר ללמוד את החלקים שבהם יש השגה.

נקודת ההתחלה של החיבור לתורה היא יראת שמים, כמו שכתב הנפה"ח בפרקים הראשונים שבשער ד', אולם המעיין בשער כולו יראה שסוגיות רבות ששייכות לתורה מתבארות שם לרוחב ולעומק. חלק מצורת החיבור של האדם לתורה היא יראת שמים, אולם פשוט שישנם עניינים נוספים שיוצרים חיבור, אחרת לא היה צריך לכתוב את כל השער כולו, והיה די בפרקים הראשונים העוסקים ביר"ש.

מצד עומק הדבר, ראוי היה להצטער בכל רגע ורגע של חיים, שהקיום של התורה הוא במדרגה של לוחות שניות. הדבר ניכר יותר בשעה שלא לומדים אלא פונים למעשי מצוות, שאז אם המציאות היתה מתוקנת, היה אפשר ללמוד במקום ליטול לולב או לאכול מצה. אך מצד עצם הדבר, גם כשלומדים תורה יש מקום לצער על אובדן הלוחות הראשונות. זוהי הכמיהה האמיתית לגאולה, לזכות לשלמות של תורה. מי שבאמת מרגיש הרגשת צער על שאין לו מדרגה של תורה כמו בלוחות ראשונות, הוא כבר אוהז במדרגת הגאולה, שהרי זו בקשתנו "ותן חלקנו בתורתך", לקבל את החלק האמיתי והעמוק שכל אחד ראוי להשיג, אם היה העולם מגיע לתיקונו.

אמנם, יחד עם הצער על היעדר מדרגת לוחות ראשונות, ישנה שמחה עצומה על הזכות לקיים מצוה. כידוע, מעידים על האריז"ל שזכה בכל השגותיו מכוח כך שהיה שמח באופן מופלג בעת קיום המצוות. אחרי שהעולם כולו איבד את מדרגתו, ולמעשה נמצאים במדרגת 'לוחות שניות', יש לשמוח שמחה עצומה על כל מצוה שזוכים לקיים. איש קדוש ונורא כהאריז"ל בוודאי הצטער צער נורא על שאין ביכולתו להשיג את העומק והרוחב של התורה שיכולים היו להתגלות לו אם היה זוכה למדרגת 'לוחות ראשונות', שהרי איש אלוקים שכדוגמתו, שמבין עד כמה עמוקה התורה, ועד כמה יכולות השגות האדם להתרחב עוד ועוד, הצטער על הדבר לאין ערוך, יותר מפשוטי העם שגם את פשטות התורה אינם מצליחים להשיג. אך יחד עם הצער, היתה גם שמחה גדולה על כל השגה וכל מדרגה, על כל מצוה וכל קיום של רצון ה'.

צער ושמחה משמשים בערובי

ע"מ להבין את העניין, אפשר להקשות בדרך הפוכה.

מצוות'. משה רבינו אמר למלאכים (שבת פט.). "כלום אב ואם יש לכם", "כלום יצר הרע יש ביניכם", ומבואר א"כ שהיה קיום מצוות גם בקבלת התורה של לוחות ראשונות, אולם אז כל המצוות היו במדרגת תורה. בלוחות שניות נפלה כל מדרגת התורה, ומעתה גם התורה היא במדרגה נמוכה, בבחינת 'מדרגת מצוה' [וגם אותה אין המלאכים משיגים באותו האופן שכלל ישראל יכול להשיג].

אף למ"ד שמצוות אינן בטלות לעת"ל, אין ספק שלעת"ל יהיה גילוי של מדרגת 'תורה', והמצוות תהיינה טפלות לתורה. לא רק טפלות בבחינת 'ת"ת כנגד כולם', שזו בחינה שקיימת גם עתה, אלא מעין מה שאמרו חז"ל שעתידה יצ"מ להיות טפלה לגאולה העתידית (ברכות יב:), כך גם המדרגה של מצוות תהיה שונה לגמרי ממדרגת התורה, ותהיה 'תורה עיקר ומצוות טפלות לה'.

משמעות הירידה שבאה בלוחות שניות

במציאות העולם דידן, קי"ל שמצוה עוברת שאינה יכולה להיעשות על ידי אחרים דוחה תלמוד תורה. זהו גילוי למדרגת המצוה שבה העולם קיים. ב'עולם של תורה', מצוה אינה דוחה תורה, משום שמתעלים מעל לעולם המעשה. מי שאין לו חיבור לתורה, לא יכול להיות בן עוה"ב. אפילו במדרגת התורה של לוחות שניות, ואפילו לשיטת רבי ישמעאל (ברכות לו:): ש"הנהג בהם מנהג דרך ארץ" [דלא כרשב"י שאמר 'תורה מה תהא עליה'], ידועים דברי הנפה"ח שדייק את לשון רש"י, שגם כשאדם יוצא לעבודתו הוא צריך להרהר בלימוד במשך זמן עבודתו, אך ח"ו שלרבי ישמעאל יהיה מותר להסיח דעת מהתורה.

הנפה"ח (ש"ד) העמיד את רוב הסוגיות השורשיות של תורה, אך יש ללמוד את כל הסוגיות הנ"ל בעיון, ובפרט בנפה"ח וב'מעלות התורה'. כשלומדים גמרא מנסים להבין את עומק סברת כל אחד מהצדדים. מסיבה תמוהה, ביחס לסוגיות של תורה וקנייניה, הכל ברור ופשוט, ואין ללומדים שאלות או קושי לעמוד על שורשי הסוגיא כשהנפה"ח מביא גמרא או מדרש, יש לפתוח את הסוגיא בפנים וללמוד אותה בעומק, עם המפרשים הראשונים וגדולי האחרונים*.

רוב בני האדם לא התרגלו לפתוח סוגיות אלו כשאר סוגיות שבגמרא. ישנם חלקים השייכים לדרוש ואף לסוד, ולכן נמנעים מלעסוק בהן, אך גם בחלקים שאפשר להעמיד ולברר אנשים לא מתעמקים על דרך כלל. אליבא דאמת, גם חלקי ההלכה מסודרים על סדר פרד"ס התורה, ויש בהם חלק של סוד [כמו שידוע מהגר"א שאין בתורת הסוד סתירה להלכה, ואדרבה, מי שהעלה על פי הסוד

* יש מי שגם בסוגיות בגמרא אינו פותח גמרא שמובאת בקצוה"ח, וממילא גם בנפה"ח כך יהיה לימודו, אך לזה לא יקרא לימוד בעיון בשום אופן שהוא.

אפשר לפרש דבר נפלא מאוד, חג השבועות נקבע לדורות כיום טוב מן התורה. לכאורה הדבר תמוה, שהרי הלוחות נשתברו וחזר מלאך המוות לשלוט בכלל ישראל, ונפלו ממדרגתם למדרגת לוחות שניות, ואם כן היה ראוי לציין כ'זמן מתן תורתנו' את יום הכיפורים, ולבטל לגמרי את חג השבועות.

הסבר הדבר פשוט מאוד, ומבהיל את כל מי שנפשו חיה וחשה. האור הראשון מהלוחות הראשונות נותר קיים, ומכיוון שיש לאותו אור של לוחות ראשונות נקודה של קיום בעולם, אותה הנקודה יוצרת השתקקות אדירה וגעגוע עצום לנשמה. האור הראשון מעורר נקודת חיבור, ומי שנפשו כמהה לחזור לאותה המדרגה, הוא מכיוון למקום הנכון. אמנם, סוף כל סוף זוהי רק נקודה קטנה, חיבור כל שהוא, ועיקר המציאות ודרכי העבודה הם כשל לוחות שניות, ולא כלוחות ראשונות.

כללו של דבר, רק על ידי ביטול או חיבור לת"ח יכול עם הארץ לזכות לשייכות לעוה"ב, וגם אז אין זה עולם שלם, אלא כקבלת אור דרך מסך. מכוח מה שאותו ע"ה בטל לתלמידי חכמים יש לו שייכות לתורה, וגם הוא יוכל להתקיים מ'אור תורה' של העולם הבא. עוה"ב בשלמות יהיה רק לצדיקים עמלי תורה.

מי שמתבטל, מתחבר או מהנה ת"ח, פירוש הדבר שבציור הנפש שלו הוא רואה את עצמו מחובר לתורה, ואף מי שיש לו 'אמונת חכמים', יכול להתקיים מכח ה'אמונת חכמים' שיש לו. כל האופנים הללו הם אופנים של התבטלות לתורה.

מי שהוא תלמיד-חכם בעצמו, ויש לו כמיהה ורצון להשיג את תורת הלוחות הראשונות, שהוא מבין עד כמה המציאות כיום חסרה ומקולקלת - הוא נחשב 'בן עולם הבא', שהרי רצונו הפנימי הוא 'תורה, תורה ועוד תורה'. זוהי עבודת החיים בעולם הזה, וזו תכלית האדם, לטוב לו בזה ובבא.

כתוב בחז"ל (שבת פח:): "תנו רבנן: נעלבין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמהין ביסורין - עליהן הכתוב אומר (שופטים ה, לא): 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו'". איך אפשר להשיג את מדרגת 'שמחים ביסורים', הפשט הוא, שיחד עם הכאב שיש ביסורים, ישנה גם הבנה שהיסורים מנקים את האדם, ממרקים את חטאיו, מעלים אותו למדרגה גבוהה יותר בכלליות עבודת ה', ומסירים מעליו דיני גיהנום.

כך גם בקיום מצוות. יחד עם הצער על אובדן לוחות ראשונות, ישנה שמחה על התיקון שהמצוה פועלת, על הרוממות והגדלות, על ההשגה והדביקות. אין סתירה בין צער על מה שאבד ואיננו, לבין שמחה גדולה על מה שסוף כל סוף אפשר להשיג במדרגת העולם כפי שהוא למעשה.

דוגמא נוספת לדבר, מצוה מפורשת היא לשמוח ביציאת מצרים, לכל הפחות בליל הסדר. והנה, לולי שחטא אברהם אבינו, עמ"י לא היה יורד למצרים, ולא היתה גלות כלל. אין לנו השגה מה היה חטאו של אברהם אבינו ומה היתה מדרגתו, אך חז"ל מעידים נאמנה (נדרים לב). שהיה פגם כל שהוא שהביא את גזירת הגלות. אם כן, לכאורה אי אפשר לשמוח ביצי"מ, שהרי אם לא היה חטא אברהם לא היתה גלות, וממילא גם לא היו נגאלים ממצרים, ונמצא שכל השמחה ביצי"מ שורשה בחטא שחטא אברהם אבינו.

אלא בהכרח, שלאחר שכך היא המציאות, ונגזרה הגזירה וירדו לגלות ונגאלו, במצב הנוכחי יש לשמוח בכל דבר ועניין שמביא לעליה ולקרבת ה', והשמחה חייבת להיות שלמה. אמנם, יחד עם השמחה שוכנת גם ידיעה שלולי החטא היתה מציאות העולם מתוקנת יותר, וכל הנבראים כולם היו במדרגה אחרת, נעלה לאין ערוך.

משמעות קביעת חג השבועות על אף שבירת הלוחות

לאדם שנפשו מעולה ונקיה, יש השתקקות עצומה לחזור לאותו המקום העליון אליו היא יכולה להיות שייכת. בזה